

Anneliğe, Kadınlığa ve Dişil Döngülere Dair Bir Sergi: Bize Ait Bir Oda

BİZE AİT BİR ODA
A ROOM OF OUR OWN

09.05 - 04.06.2017
ARK KÜLTÜR
AÇIŞ OPENING
09.05.2017 18.30 - 20.30

DUĞAL PISA İNŞAAT
SATAŞ 16. NO-2
SARAY MÜHÜR / BEŞİRBİLİ
K. 202 243 0774 - K. 202 243 0784

PROJELERİNİN İSİMİ
ERKEKLERİNİN MİMARİ VE FELSEFİ
SİM - İSİM

İletişim için FOR INFO
Nurcan Gundogan@forinfo.com

ADA TUNCER
ARZU ARBAK
ARZU YAYINTAŞ
ECEM YERMAN
ECE ELDEK
ELİF VAROL ERGEN
FATOŞ İRWEN
GİZEM AKSU
GÖKÇE DENİZ BALKAN
GÜNEŞ TERKOL
IŞIL EĞRİKAVUK
MERVE ÇANAKÇI
NANCY ATAKAN
NERİMAN POLAT
NURCAN GÜNDOĞAN
ODA PROJESİ
ÖZGÜL ARSLAN
SEÇİL YERSEL
SENA BAŞÖZ
SEVİL TUNABOYLU
SEZGİ ABALI
YASEMİN NUR

Bize Ait Bir Oda sergisi, 9 Mayıs-4 Haziran 2017 tarihleri arasında Ark Kültür'de yirmi iki sanatçının katılımıyla gerçekleşti. Feminist bir bakış açısı ve dayanışma ile gerçekleştirilen sergi bugüne kadar yapılan sergilerinden biraz farklı bir yaklaşım sergileyerek kadınlığa dair oldukça spesifik bir konuya, doğurganlığa odaklandı. Sergi, içinde yaşadığımız toplumun devamı için hayati, kadının kendi hayatını şekillendirmede kritik bir rol oynayan doğurganlık kavramına ve annelik rolüne odaklanarak hem erkek egemen sanat dünyasının çok da gündemine taşımak istemediği kadınsal konulara mercek tuttu hem de bu konular üzerine çalışan kadın sanatçılara görünürlük kazandırdı.

Doğurganlık, annelik ve dişil döngüleri kadın bakış açısı ile ele alan bu serginin başlangıcı Güneş Terkol ile 2015 yılında yapmaya başladığımız annelik ve doğurganlık atölyelerine dayanıyordu. Bu atölyelere kişisel hayatımızda yaşadığımız sıkışmalar, kafa karışıklığı ve baskılar nedeniyle kadınlık

deneyimlerimizi konuşma ihtiyacı üzerine başladık. Aralık 2013'te ilk kez anne olduktan sonra dayatılan annelik stereotipi ile mücadele ediyor, kendi kimliğimi kaybetmeden çocuklu bir hayat kurmanın yollarını arıyordum. Anneliğin ilk bir yılında çevremden ve sokaktaki insanlardan gelen baskılar ve müdahalelerden o kadar çok yorulmuştum ki diğer anneler neler yaşıyor öğrenmek ve baskılar ve dayatmalar ile kolektif mücadele nasıl yapılabilir araştırmak istedim. 2. *Antakya Bienali* sırasında birlikte çalıştığım Güneş Terkol, kadınlarla orada bir atölye yapmıştı. Onunla birlikte, doğurma baskısı ve annelik biçimleri üzerine 2015 yılında atölyeler için çalışmaya başladık. Atölye çağrılarının hepsini açık çağrı olarak sosyal medya üzerinde yaptık ve ayrıca dahil olduğumuz kadın e-posta gruplarına gönderdik. Atölyelerin üretim odaklı olmasını düşündüğümüz için her seferinde yanımızda boya, kumaş gibi çeşitli malzemeler de getirdik ama her defasında konuşma ihtiyacı ağır bastığı için atölyeler deneyim paylaşımı şeklinde geçti. Tüm katılımcılarla saatlerce doğurganlık, annelik biçimleri, hamilelik, doğum ve kürtaj deneyimleri, üzerimizdeki doğurma baskısı ve doğurmama kararı üzerine konuşuldu. Sonrasında Sevil Tunaboşlu da gurubumuza dahil oldu ve onun da katılımıyla 2016 yılında biyolojik saat algısı üzerine atölyeler yaptık. Yine açık çağrılı atölyeler oldu ama bu sefer önümüze bir sergi yapma hedefi koymuştuk. Atölyelerde birçok yeni fikir ortaya çıktı. Hatta anneliğe ve biyolojik saate dair bir şarkı sözü atölyesi bile yaptık. Henüz şarkımızı tamamlamadık ve üzerine çalışmaya devam ediyoruz ama bunun bitmeyen bir mücadele dolayısıyla bitmeyen bir şarkı olacağını düşünüyoruz. Atölyeler sayesinde, kadınların doğurganlık ve annelik meseleleri üzerine konuşma ve deneyimlerini paylaşma ihtiyacı duyduğunu anladık ve bu sebeple sergi hazırlıklarına önce kadınlara bu konular üzerine soru sorarak başlamak istedik. Dışıl döngüleri ve kendi doğumumuzu da dahil ederek soruları aşağıdaki gibi yedi başlıkta topladık:

— Kendi Doğumun

- °Kendi doğumunla ilgili hiç düşündün mü ya da annenle bu deneyimi hakkında konuştun mu?
- °Bizimle bunu paylaşabilir misin?
- °Doğum anını hayal etmeni istesek ve bunu bir renk ve his ile tanımlamanı istesek bunlar ne olurdu?

— İlk Regl ve PMS (Adet öncesi sendrom)

- °İlk regl olduğunda bunu bekliyor muydun yoksa senin için bu bir sürpriz miydi?
- °İlk regl olduğun günü hatırlıyor musun?
- °Nasıl hissettin?
- °Bunu kimlerle paylaştın?
- °Paylaştığın kişiler nasıl bir tepki verdi?
- °Yaşadığın hissiyatı renkle tarif etsen, bu hangi renk olurdu?
- °Adet öncesi sendrom yaşıyor musun?
- °PMS sırasında çoğunlukla hissedilen sıkıntı, öfke ve aşırı duygusal olma hallerinin, adet öncesi sendromundan kaynaklandığını ne zaman fark ettin?

- °Partnerin, sevgilin, ailen ya da arkadaşların bu dönemde sana ekstra anlayış gösteriyor mu?
- °Adet öncesi sendromları, kimi zaman hayatın gündelik akışını gerçekleştirmeni engelleyecek kadar seni etkiliyor mu?
- °Bu yaşadığın dönemi bir renkle tarif etmeni istesek, bu hangi renk olurdu?

— Kürtaj

- °Kürtaj olmak konusunda ne düşünüyorsun?
- °Hiç kürtaj yaptırдың mı?
- °Kürtaj olurken bu bilgiyi partnerin ile paylaştın mı yoksa kendin mi karar verdin?
- °Kürtaj olurken doktorun ve tıbbi personelin yaklaşımı nasıldı?
- °Partnerin süreçte ruhen ve fiziksel olarak sana destek oldu mu? Bunu bizimle paylaşmak ister misin?

— Düşük

- °Düşük yaptın mı?
- °Bu konuda bizimle paylaşmak istediğin bir şey var mı?

— Biyolojik Saat

- °Biyolojik saat kavramına inanıyor musun?
- °Eğer işliyorsa nasıl işliyor sence?
- °Kadın biyolojik saati geldiği için mi çocuk istemeye başlıyor yoksa toplum baskısı yüzünden vakti azaldığı hissine kapılıp çocuk yapması gerektiğini mi düşünüyor?
- °Sen biyolojik saatinin tik taklarını duyuyor musun?
- °Anne olmakla ya da çocuk yapmamakla ilgili düşüncelerin neler?
- °Biyolojik saat olgusunu bir renk ile tanımlasan hangisi olurdu?

— Doğum

- °Hiç doğum yaptın mı?
- °Hamilelik döneminde çevrenden nasıl tepkiler aldın ve partnerin süreci seninle beraber ne kadar deneyimledi? Hamileliğin getirdiği kısıtlamalar ve yenilikler seni ne kadar etkiledi?
- °Doğum deneyimini bizimle paylaşmak ister misin?
- °Doğum sırasında yalnız mıydın?
- °Doğumda ve doğum sonrasında doktorun ve tıbbi personelin yaklaşımı nasıldı?
- °Hastane deneyimini nasıl tanımlarsın?
- °Lohusalık dönemin ne kadar sürdü?
- °Doğum sonrası dönem nasıl geçti ve nasıl hissettin?
- °Bu dönemde çocuk bakımı için ya da psikolojik destek almayı düşündün mü ya da aldın mı?
- °Doğum öncesi ve sonrası dönemi için iki renk seçmeni istesek hangilerini seçersin?

— Menopoz

- °Menopoza girdin mi?
- °Kaç yaşındaydın?
- °Doğal yollarla mı, cerrahi müdahaleyle mi menopoza girdin? Menopoz öncesinde ve sırasında neler hissettin?
- °Menopoza girdiğini kimlere söyledin?
- °O süreci bizimle paylaşır mısın?

- °Menopoza henüz girmediyse, menopoza girmek senin için ne ifade ediyor?
- °Senin için korkutucu mu yoksa özgürleştirici mi?
- °Menopozun seni kadınlığından koparacağını düşünüyor musun?
- °Kadının menopoza girme dönemini ve sonrasını renkler ile tanımlasan hangi renkleri tercih ederdin?

Bu soruları etrafımızdaki kadınlara gönderdik ve kendi etraflarındaki kadınlarla da paylaşarak yaygınlaştırmalarını istedik. Bunun sonucunda yüzden fazla kadından cevap topladık. Cevapları okuduğumuzda, kadınlık deneyimimizde diğer kadınlarla benzer baskıları, yalnızlığı, zorlukları, sıkıntıları ve aşamaları yaşadığımızı keşfettik. Böyle bir deneyim paylaşımının yaşadığımız toplumsal baskıyı ve cinsiyetçi bakış açısını daha rahat tanımlamada ve bununla mücadele etmede güçlendirici etkisi olduğunu gördük bu nedenle tüm cevapları herkesle paylaşmaya karar verdik. Cevapları *Alaca Heyheyler* başlığı altında bir kitapta topladık ve bu kitap için sergide bir çadır tasarladık. *Ay Çadırı* ismini verdiğimiz bu sembolik çadırın kadınların deneyimlerinin çeşitliliğine işaret etmesi için gökkuşağının yedi rengi ve tonlarından oluşturduk. Çadır izleyicilerin kitabı rahat rahat okuyabileceği, vakit geçirebileceği, içinde yer alan resim, fotoğraf, video ve objeler vasıtası ile kitap ile görsel bir bağ kurabileceği bir yer / bir ortak mekân olarak kurgulandı. Sergi kapsamında yapılan söyleşiler, atölyeler, buluşmalar da burada yapıldı.

Kadınlara yönelttiğimiz bu sorular, sergi için de bir açık çağrı işlevi gördü. Etrafımızdaki sanatçılar ile soruları paylaşırken bir önerileri ve projeleri olursa bizimle paylaşmalarını istedik. Eril yapının ve onun kurduğu erkin bir eleştirisini yaparken küratörlük makamının erkini hiç sorgulamadan kullanmanın feminist bir sergiye uygun olmayacağını düşündüğümüz için *Bize Ait Bir Oda*'da olabildiğince yatay bir yapı kurgulamaya çalıştık. Bizimle hayalini, aklındakini ya da hali hazırda olan bir çalışmasını paylaşan tüm sanatçılar sergide yer aldı. Kimisi arşivlerinden yıllar önce yaptıkları ama daha önce hiç sergilemedikleri işlerini çıkardı. Özgül Arslan'ın kendi kişisel tarihinden referansla, kadın bedeninin ve emeğinin üzerindeki kapitalist tahakkümü sorguladığı 2006 tarihli *Sağ Beni* isimli videosu bu çalışmalardan biri. Özgül Arslan bu videoyu kızını emzirirken çekmiş ama sonra hiç sergilememiş ve sadece arşivinde tutmuş. Bizim sergimiz için videoyu yeniden kurguladı. Nancy Atakan'ın doğurganlık ve doğum deneyimleri üzerine olan videolarından *Myrna 2004*, *Mersin Devlet Hastanesi* ise 2005 yıllarına ait. Nancy Atakan'ın ve Özgül Arslan'ın videolarının daha önce sergilenme şansı bulmaması belki de bir rastlantı değildir ve bu durumun nedeni çağdaş sanat dünyasının bu konulara çok da davetkar bakmamasıdır. Sergi hazırlıkları ve sergi süresince deneyimlediğimiz şeylerden biri de sanat dünyasının bu tip 'kadınsal' konulara çok ilgi duymadığı oldu. Kadın sanatçıların anne olma kararı aldıklarında deneyimledikleri ayrımcılığı düşününce bu yaklaşım çok da şaşırtıcı değil. Öyle ki başarılı olmak için erkek bileğine sahip olmaya teşvik

edilen kadın sanatçılar, profesyonelliğini ispat etmek için de anneliğini sanatsal yaklaşımının tamamen dışında tutmak zorunluluğunu hissediyor.

Sergide yer alan bazı sanatçılar ise var olan çalışmalarını doğurganlık konusuna uyarladılar. Arzu Arbak yıllardır gerçekleştirdiği Görsel Konuşmalar isimli çalışmasını bu sefer doğurganlık üzerine yaptı. *Görsel Konuşmalar - VI* anne olan / olmayan, anne olmak isteyen / istemeyen 10 kadın katılımcı ile yapılmış doğurganlık üzerine bir fotoğraf diyalogu. Arzu Arbak konuşmaya her katılımcıya aynı ilk fotoğrafı göndererek başlıyor ve katılımcıyı ikinci fotoğrafı göndermesi için davet ediyor. Böylece diyalog başlamış oluyor. Fotoğraflarla yaptıkları diyalogları daha sonra sergi mekanına taşıyarak Ark Kültür'de herkese açık bir buluşma yaptılar.

Sergide diyalog birçok işte karşımıza çıkıyor. Oda Projesi'nin 2013'te Kopenhag'da rezidanstayken başladığı *ANA Projesi*; anne olmak, kadın olmak, anne kadın sanatçı olmak ve bunun stratejileri, taktikleri, deneyim paylaşımları üzerine buluşmalardan ve kayıt altına alınan seslerden oluşuyor. *Bize Ait Bir Oda* sergisi için Oda Projesi, *ANA* ses kayıtlarından kimi sözleri, cümleleri kişilerinden bağımsızlaştırarak Ark Kültür'ün duvarlarında paylaşım açtı. Nurcan Gündoğan ise *Kestik Bitti* isimli video yerleştirmesinde, annesiyle kadınlık, doğum, kürtaj, menopoz vb. gibi konuları üzerine sohbet ediyor ve annesinin 40 yıldır sakladığı göbek bağıını kendisinden alıyor.

Sezgi Abalı *İki Gündür Karşı Apartmandaki Kadının İntihar Etmesini Bekliyorum. Belki De Etmez. Ne Düşündüğünü Bilmiyorum Onun* isimli fotoğraf serisinde düşünen kadın heykelini mutfak aletleri ve oyuncaklar içinde fotoğraflayarak aslında anne ve eş olan kadının ev işleri ve çocuk bakımı arasında sıkışmışlığını ve kadının üstündeki - kimi zaman intiharı düşünecek kadar ağırlaşan -bu cinsiyetçi rollerin baskısına vurgu yapıyor. Neriman Polat'ın *Onu Besleme* isimli işi de toplumun kadına dayattığı rolleri sorgulayan bir çalışma. Ucuz imalat çocuk battaniyelerine müdahale ederek yaptığı *Şefkatsiz Battaniler* serisinin bir parçası olan bu battanide dişi tavşancık erkek tavşancığı besliyor. Sanatçı müdahale ettiği battaniyeye *Onu Besleme* yazarak kadının besleme, doyurma görevini sorguluyor. Kötü anne, kötü abla, kötü eş olmanın da tabu olduğunu hatırlatıyor. *Şefkatsiz Battaniler* Neriman Polat'ın hâlâ üzerinde çalışmaya devam ettiği bir seri.

Serginin devam eden projelerden bir diğeri ise *Bize Ait Posterler* isimli poster projesi. Bu benim tasarımcı, illüstratör ve sanatçılar ile birlikte kadınların hayatına ve mücadelesine dair feminist bakış açısıyla posterler üretmek üzere tasarladığım bir proje. Kadın hareketinin ve feministlerin mücadelenin ana eksenine oturmadığı için üzerine slogan ya da görsel üretilmeyen ama kadınların kişisel deneyiminde önem taşıyan meselelere görünürlük kazandırmak için kurgulanmış bir çalışma. Örneğin *Bize Ait Bir Oda* sergisi için hazırlanan posterlerden birinin sloganı *Sınırimi Aşma, Göbeğime Bulaşma*. Bu slogan ile toplumun, hamilelerin hayatına ve tercihlerine sanki kamu malıymışlar gibi karışmalarını ve yoldan geçen birinin bile sorgusuz sualsiz hamile birisinin göbeğine dokunma hakkını kendinde görmesini eleştiriliyor. Bu önemsiz bir konuyu gibi görünse de bu tutumun arkasında

yatan, kadının nesneleştirilmesi, kendi adına karar veremeyecek kadar aciz olduğunun düşünülmesi ve üremenin kadının ana işlevi olarak görülmesidir. *Bize Ait Bir Oda* sergisinde bu yaklaşımda yedi adet poster sergilendi. Bu sergi kapsamında ilk kez sergilenen posterleri farklı konularda kadın bakış açısı ile üretmeye devam etmeyi planlıyoruz.

Sergi süresince *İlk Regl Buluşması, Sanatçılarla Sergi Turu, Sanatçı Konuşması* gibi buluşmalar ve Işıl Egrikavuk'un öğrencileri ile gerçekleştirdiği *Tuhaf Bir Performans Dersi* gibi etkinliklerin yanı sıra Gizem Aksu'nun *Vajina Görü* atölyesi gibi salt bedensel deneyime odaklanan etkinlikler de yapıldı. Bu çeşitlilik gösteren etkinlikler sayesinde çok farklı kesimlerden izleyicilerle etkileşime geçmek mümkün oldu ve bu sayede farklı görüşleri, eleştirileri ve paylaşımları deneyimledik. İlk olarak sorularımızı yanıtlayan kadınların cevaplama deneyimlerini ufuk açıcı olarak nitelemesi bizim için oldukça motive edici oldu ve doğru yolda olduğumuzu gösterdi. Soruları cevaplayan kadınların büyük bir çoğunluğu kendi süreçlerine dönüp bakmanın ve sorular üzerine düşünmenin onlara çok iyi geldiğini söyledi. Sorulara dair aldığımız bir eleştiri soruların menopoz ile bitmesinin sanki menopoza girince her şey bitirmiş izlenimi verdiği ve moral bozduğu yönünde oldu. Ölüm başlığını eklemek istemediğimiz için sorularının menopoz ile bitişini nasıl dönüştürürüz henüz bilmiyoruz ama üzerine düşünüyoruz. Bazı örgütlü feminist arkadaşımızdan ise sergideki işlere dair bir eleştiri geldi. Sergide yer alan eserlerin çoğunluğunun anneliğin bedensel zorluklarına ve dönüşümlerine odaklandığına ve annelik ve kariyer ya da ev içi emek ve iş bölümü konusuna değinen işlerin olmadığına vurgu yaptılar. Bu eleştiri üzerine düşündüğümüzde Neriman Polat ve Sezgi Abalı'nın işleri ev içi emek ve toplumsal cinsiyet rolleri üzerine dikkat çekiyor ve Oda Projesi'nin sanatçı anneler ile yaptığı görüşmelerde annelerin kariyer kaygısı öne çıkıyor olsa da kariyer ilişkisine bütüncül olarak bakan bir çalışmanın sergide olmaması bir eksiklik olarak okunabilir. Sergi hazırlığı süresince sorular vasıtası ile birçok farklı kadın grubu ile etkileşime geçtik. Bu gruplar arasında çok sayıda örgütlü feministin yer aldığı iletişim grupları da vardı. Bu gruplara soruları yönlendirmemize ve aralarında yakın arkadaşlarımız da olmasına rağmen soruları yanıtlayan olmadı. Kendilerinden aldığımız eleştiri düşünülürse örgütlü feministlerin dışılığa dair meselelere biraz daha mesafeli yaklaşmayı tercih ettiği sonucunu çıkarabiliriz belki de. Önümüzdeki dönemde bunun üzerine bir buluşma kurgulamak sergi üzerine de tekrar düşünmek için bir vesile olabilir.

Alaca Heyheyler kitabımız için ise bizim getirdiğimiz bir eleştiri var. Kısıtlı imkânlarımız nedeniyle sadece kendi çevremizdeki ve etkileşimde olduğumuz gruplardaki kadınlara sorularımızı yönlendirebildiğimiz için cevaplayan kadın grubu demografik olarak çok çeşitlilik gösteren bir kitle olmadı. Ağırlıklı olarak 25-40 yaş arası internet kullanabilen ve İstanbul'da yaşayan bir kadın grubuna ulaşabildik. Dolayısıyla farklı yaş gruplarından ve şehirlerden kadınların ve de transların deneyimi kitabımızda yer alamadı. Bu yüzden bunu henüz tamamlanmamış bir kitap olarak görüyoruz. Kitap için kaynak bulup, Türkiye'nin farklı şehirlerindeki kadınlarla da etkileşime geçip, belirli yaş üstü

kadınlarla ise yüz yüze görüşerek kadın grubunu çeşitlendirmek istiyoruz ve sonunda da bir yayınevinden kitap olarak bastırmayı hedefliyoruz.

Bize Ait Bir Oda sergisi, hemen hemen her sürecini katılımcı sanatçıları ile ortak yürüttüğümüz ve maddi olarak sanatçıların katkıları ile ortak bir bütçe oluşturarak gerçekleştirdiğimiz bir sergi oldu. Ark Kültür'ün kurumsallaşmamış yapısı her ne kadar bazı teknik konularda bizi zorlasa da serginin bağımsız ve feminist ruhunu destekleyen bir unsurdu. Atölyeler ile başlayan bu iki yıllık kolektif süreç bizler için oldukça güçlendirici, öğretici ve keyifli oldu. Umarım gelecekteki sergilerde de aynı güzel hisleri paylaşırsınız. Sorularımızı cevaplayarak kitabımıza destek olmak isteyenler cevaplarını bizeaitbiroda@gmail.com eposta adresine gönderebilirler.

Arzu Yayıntaş

Bağımsız Kuratör

İstanbul-Türkiye

arzuyay@gmail.com arzu

ORCID ID: 0000-0003-1728-0777